

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	7
Land:	Montenegro
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"Mänskliga rättigheter i Montenegro"
Udgivet:	20. marts 2007
Optaget på baggrundsmaterialet:	20. marts 2007

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på den svenska ambassadens bedömningar.

Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Montenegro 2006

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Situationen för de mänskliga rättigheterna (MR) i Montenegro präglas av arvet från det socialistiska Jugoslavien och av 90-talets etniska konflikter och våld i regionen. Många av de problem som idag finns är gemensamma för både Montenegro och Serbien (såsom brister inom polisen, domstolarna och hela rättskedjan), andra är gemensamma för hela Balkan (såsom diskriminering av romerna). Vad som gör Montenegro specifikt är framförallt landets ringa storlek (600 000 invånare) vilket leder till kapacitetsproblem och även gör samhället mer utsatt för korruption och maktmissbruk.

Både rättssäkerhet och allmän kunskapsnivå om mänskliga rättigheter får i Montenegro beskrivas som låg med europeiska mått mätt. Olika utsatta grupper såsom kvinnor, romer och funktionshindrade är föremål för diskriminering och fördomar i olika utsträckning.

Några av de problem som kvarstår att lösa på MR-området är politisering och kapacitetsproblem inom rättsväsendet, misstankar om bristande faktisk yttrandefrihet, bristande tillgång på hälso- och sjukvård för (i synnerhet) vissa grupper i samhället.

Framsteg som gjorts under 2006 omfattar bland annat inrättandet av ett särskilt kontor inom Högsta domstolen som medborgarna kan vända sig till med klagomål på domstolarnas arbete.

Flera specifika problemområden, såsom straffrihet från 1990-talets konflikter, människohandel och den faktiska yttrandefriheten gör att det sammantagna intrycket av MR-läget i Montenegro överlag måste ses som otillfredsställande.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Efter Jugoslaviens och därpå statsförbundets (Serbien och Montenegro) upplösning har Montenegro på olika sätt bibehållit sina folkrättsliga åtaganden gentemot centrala MR-traktater. Serbien och Montenegro (SoM) hade, i egenskap av den stat som efterträdde den Socialistiska Federativa Rådsrepubliken Jugoslavien, blivit part av de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter. Serbien och Montenegro (SoM) valdes även in i Europarådet i april 2003.

Montenegro har tillträtt följande centrala konventioner om mänskliga rättigheter:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* samt det tillhörande protokollet om handel med barn
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court (ICC)*
- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) ratificerades i mars 2004. Samtidigt anslöt sig SoM till protokollen 6 och 13 rörande dödsstraffets upphävande samt protokollen 1, 4, 7 och 12. Serbien och Montenegro har även tillträtt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

Montenegros regering har efter självständigheten officiellt meddelat att man har för avsikt att fortsätta respektera alla centrala konventioner och åtaganden. Detta förväntas hösten 2006 bekräftas av det montenegrinska parlamentet. Montenegro har även ansökt om medlemskap i Europarådet och förväntas bli medlem våren 2007.

En särskild deklaration om mänskliga rättigheter, med hänvisning till centrala

instrument och principer om mänskliga rättigheter, var sedan 2003 integrerad i statsförbundets författning. Det är sannolikt att denna, liksom i det serbiska fallet, i princip kommer att övertas i den nya montenegrinska författning som väntas antas under våren 2007.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Dagens montenegrinska författning förbjuder tortyr och annan förnedrande bestraffning.

Utredningar har dock indikerat att detta förbud inte alltid respekteras av polisen. Övergrepp anmäls i regel anonymt eller av frivilligorganisationer och utreds inte på ett tillfredsställande sätt. Ett uppmärksammat fall gäller fängelseanstalten i Spuz, där cirka 80-100 polismän gick in och misshandlade 31 interner, vilka på lösa grunder misstänktes vara inblandade i mordet på en biträdande rikspolischef i september 2005. En annan incident gäller arresteringen av en grupp albaner (enligt polisen misstänkta terrorister) strax före parlamentsvalet i september 2006. Enligt uppgifter från frivilligorganisationer utsattes dessa för misshandel och detta till stor del på grund av sin etniska tillhörighet.

Ansträngningar att reformera polisväsendet har gjorts, men ännu finns exempelvis ingen egentlig utbildning i mänskliga rättigheter för poliser eller fängelsepersonal.

Förhållandena på fängelserna har förbättrats sedan tiden då Milosevic satt vid makten. MR-organisationer tillåts idag inspektera fånganstalterna, men trängsel fortsätter att utgöra ett problem.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades i federal lagstiftning 1992 och på delrepubliknivå i Montenegro i juni 2002, som en del av de jugoslaviska ansträngningarna att bli medlem i Europarådet. En person kan utlämnas till ett land som tillåter dödsstraff enbart på villkor att dödsstraff inte tillämpas.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Frihetsberövanden med tvivelaktig grund förekommer, se stycke 3. De senaste årens politiska förändringar och demokratisering har dock skapat en ny atmosfär för politiskt oliktankande. Rörelsefriheten får betecknas som stor, och passhandlingar kan erhållas utan andra problem än eventuella

väntetider. Utlandsresande försvåras av Schengenområdets viseringstvång gentemot Montenegro. Detta i kombination med ekonomiska svårigheter har resulterat i att en majoritet av landets ungdomar aldrig rest utomlands.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättssäkerheten i Montenegro får beskrivas som låg med europeiska mått mätt. Gällande lagstiftning ger i stor utsträckning grundläggande MR-skydd såsom till exempel rätt till offentlig försvarare i brottmål och sedan 2003 möjlighet att vända sig till en särskild ombudsman för MR-frågor.

Tre huvudproblem finns vad gäller domstolarna; misstankar om politisering, kapacitetsproblem inte minst på utbildningssidan, samt effektivitetsproblem och eftersläpningar.

Domstolarna var redan på socialistisk tid föremål för politiska påtryckningar av olika slag. Sådana tendenser har minskat men lever delvis kvar. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har bland annat påpekat det olämpliga i att både åklagare och domare utses och entledigas av parlamentet. Dessutom citeras domarnas låga lönenivå ofta som en grogrund för korruption.

MR-utbildning för jurister på universitetsnivå är näst intill obefintlig. Detta leder många gånger till att man i sin yrkesutövning inte åberopar relevanta konventioner och ej heller använder sig av dem i stort.

Andra problem gäller ineffektivitet och utdragna utredningsprocesser med exempel på fall från 80-talet som fortfarande inte är avslutade. Högsta domstolen öppnade i november ett särskilt kontor till vilket medborgarna kan ställa klagomål rörande domstolarnas arbete. De flesta klagomål handlar om orimligt långa utredningar och rättegångar.

Allvarliga problem finns även angående tillämpning av lagarna överlag och detta gäller hela rättskedjan. Problemen handlar främst om polisens, åklagarnas och domstolarnas oförmåga att utreda, åtala och döma begångna brott. Sedan Jugoslaviens upplösning har till exempel ett trettiotal mord begåtts i landet utan att någon har kunnat åtalas eller dömas för dessa. Flera utredningar har i praktiken lagts ned utan resultat samtidigt som offrens familjer anklagat myndigheterna för att sakna vilja att utreda brotten. Vissa av offren har varit öppet oppositionella och regeringskritiska.

Straffbarhetsåldern för barn är 14 år. Barn mellan 14 och 16 år döms dock aldrig till straff utan till vård. Även barn mellan 16 och 18 år ska dömas till vård, men vid allvarliga brott kan undantagsvis fängelse utdömas.

7. Straffrihet

Grova internationella brott, bland annat krigsförbrytelser, begicks i Montenegro under 1990-talet. Få av dessa har lett till åtal trots att både förövarna och offrens familjer fortfarande lever kvar i landet.

En av de få incidenter som lett till åtal gäller ett fall från 1992 då montenegrinsk polis deporterade ett 100-tal muslimska flyktingar från Herceg Novi tillbaka till Bosnien och den bosnisk-serbiska arméns förintelsläger i Foca. Mer än 70 av dessa är fortfarande saknade. Tretton år senare ställdes den montenegrinska staten inför rätta efter anmälan från ett trettiotal av offrens familjer. Tjugo månader efter anmälan påbörjades rättegången som nu pågår, men försvåras dels av att det montenegrinska inrikesministeriet förstört viktigt bevismaterial (vilket man öppet erkänt), samt att ett nyckelvittne utsatts för flera mordförsök.

Flera andra bland allmänheten väl kända krigsförbrytelser, såsom bombningen av Dubrovnik utförd av den jugoslaviska armén från montenegrinskt territorium, har aldrig lett till något åtal.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Förenings-, församlings- och religionsfrihet, liksom yttrande- och tryckfrihet garanteras formellt i författningen, som även uttryckligen förbjuder censur.

Lagstiftning angående förtal tillämpas på ett sätt som avviker från europeisk standard då åtal kan väckas för förtal även mot till exempel en journalist som citerar redan befintliga källor. Domstolarna följer i sin tillämpning av lagstiftningen inte principen att en offentlig person måste kunna utstå mer kritik på grund av sin ställning.

Flera mord och mordförsök har begåtts mot öppet oppositionella och regeringskritiska journalister. Det mest uppmärksammade fallet gäller mordet på tidningen Dans chefredaktör Dusko Jovanovic i maj 2004. Denne hade varit öppet kritisk mot landets regeringschef Djukanovic som tidigare bland annat hade försökt åtala Jovanovic för förtal. Utredningen har inte lett till något åtal.

I oktober 2006, publicerades i Montenegro en i media uppmärksammat bok, som beskriver landets politiska och ekonomiska etablissemang och dess kopplingar till den undre världen. Författaren blev kort efter publiceringen misshandlad och hans chaufför mördad.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Det självständiga Montenegro är en parlamentarisk demokrati i vilken alla medborgare över 18 år har rätt att rösta i allmänna val. Parlamentet, med sammanlagt 81 mandat, väljs var fjärde år. Presidenten sitter på femårsmandat (Filip Vujanovic innehar ämbetet sedan maj 2003). Presidenten föreslår regeringschef som godkänns av parlamentet.

Författningsdomstolen består av nio domare som sitter i nio år. Domarna i Högsta domstolen har livstidsmandat.

Den 21 maj 2006 genomfördes i Montenegro en folkomröstning om utträde ur statsförbundet med Serbien. Efter att 55,5 procent röstat för självständighet erkände det montenegrinska parlamentet resultatet och förklarade Republiken Montenegro självständig den 3 juni. Landet fortsätter dock att vara djupt splittrat politiskt i synen på självständighet från Serbien.

Den 10 september 2006 hölls parlamentsval, vilka resulterade i att den sittande koalitionen ledd av premiärminister Milo Djukanovic fick förnyat förtroende och stärkte sin ställning genom att få absolut majoritet. Det parti han leder, Demokratiska Socialistpartiet, har sina rötter i det före detta kommunistpartiet och har under Djukanovic dominerat inrikespolitiken under hela övergångsperioden. Sedan februari 1991 har han själv omväxlande innehaft premiär- eller presidentämbetena.

Några veckor efter höstens parlamentsval lät Djukanovic dock meddela att han ämnar dra sig tillbaka från politiken. Om Djukanovic lämnar posten som regeringschef avsäger han sig även sin statsimmunitet, vilket väcker frågor om framtiden då han är eftersökt i Italien för samarbete med maffian. Åtalet, som gäller medverkan till cigarettsmuggling, väcktes redan under 1997. Italienska regeringen bekräftade 2005 att Djukanovic kommer att gripas ifall han beträder landets territorium.

Under årets folkomröstningen och allmänna val har internationell valövervakning genomförts. Tillsammans med sitt kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) menade OSSE att parlamentsvalen överlag respekterat OSSE-åtaganden och Europarådsstandard men också att *"anklagelser om röstköp...kastar en skugga över valkampanjen"*.

Utträdet ur statsförbundet har skapat behov av en ny montenegrinsk författning. Europarådet har bland annat ställt detta som villkor för medlemskap. Parlamentet har enats om att en ny författning ska antas våren 2007. Sannolikt kommer denna att överta den deklaration om mänskliga rättigheter som, med hänvisning till centrala instrument och principer om

mänskliga rättigheter, ingick i statsförbundets konstitution. Om författningen inte får stöd av tvåtredjedelsmajoritet i parlamentet kommer den att underställas folkomröstning.

Statsförbundet Serbien och Montenegro inledde i oktober 2005 formella förhandlingar med EU om ett så kallat stabiliserings- och associeringsavtal (SAA). Dessa avbröts i maj 2006 av EU på grund av Serbiens bristande samarbete med krigsförbrytartribunalen i Haag. Montenegro återupptog i september 2006 såsom självständig republik dessa förhandlingar, vilka förväntas leda till ett underskrivet avtal under våren 2007. SA-avtalet är främst ett frihandelsavtal, men innebär även en betydande acquis-överföring. Ett betydande problem i landets vidare EU-integration är den administrativa kapaciteten på olika myndighetsnivåer.

Ett steg i riktning mot en transparent statsförvaltning är den nya lagen om intressekonflikter, som förbjuder högre ämbetsinnehavare att samtidigt inneha styrelseuppdrag eller ledande positioner i privata företag. Samma lag tvingade 2005 premiärminister Djukanovic att lämna uppdraget som ordförande i landets privatiseringsråd. Rådet fäller avgörande beslut vid utförsäljningen av statliga företag till privata köpare.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Tidigare var diskriminering i arbetslivet högst frekvent och "rätt" politisk åsikt nästan en förutsättning för snabb karriär inom den offentliga sektorn. Någon total avpolitisering av högre tjänster kan inte heller sägas råda efter landets demokratisering.

Arbetslösheten i Montenegro är hög, omkring 25 procent enligt tillgänglig statistik, men sjunker över tiden i åldersgrupperna under 40 år. En betydligt högre andel kvinnor än män är utan arbete. Arbetsveckan är 40 timmar. Genomsnittslönen ligger för närvarande på ca 250 euro i månaden, vilket sätter hårda gränser för befolkningens konsumtion.

Fackföreningar finns och får verka utan inskränkningar. Strejkrätt finns, dock med vissa inskränkningar. Tvångsarbete förekommer enligt uppgift inte, ej heller barnarbete. Ett vanligt fenomen är att statliga företag betalar ut löner senare än vad de är ålagda att göra eller inte betalar alls.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälso- och sjukvårdssektorn lider fortfarande av den allmänna ekonomiska

nedgången under 1990-talet. Tillgången till av staten subventionerad hälso- och sjukvård är starkt begränsad, samtidigt som det finns gott om välutrustade privatkliniker för den minoritet som har pengar. Korruptionen anses allmänt vara djupt rotad inom hälsosektorn.

Sjukvård kan i vissa områden och för vissa samhällsgrupper, till exempel internflyktingar och romer, vara svår att nå. Statistik över barnadödlighet indikerar nivåer i klass med, eller något över, andra central- och östeuropeiska länder.

Miljösituationen har lokalt i vissa fall lett till allvarliga hot mot människors hälsa, såsom vid hälsovådlig hantering och transport av avfall från en zink- och blygruva nära Plevlja i norra delarna av landet. I samma region finns även en kolgruva och ett koleldat kraftverk. År 2005 uppdagades det att hälsoläget här under en lång rad år har försämrats markant, främst avseende luftrörssjukdomar hos barn och dödligheten överlag i sådana sjukdomar.

12. Rätten till utbildning

Skolgången är obligatorisk och kostnadsfri upp till femton års ålder. I praktiken måste dock alla köpa egna skolböcker. Av eleverna går 80 procent vidare till den valfria fyraåriga gymnasieutbildningen, och cirka 20 procent går därefter vidare till högre utbildning. Antalet elever per lärare är i klass med genomsnittet i industriländerna.

I Montenegro används 3,7 procent av BNP till utbildningssektorn.

Låga lärarlöner och eftersatt underhåll av skollokaler inverkar menligt på utbildningens kvalitet.

Ingen skillnad finns mellan pojkars och flickors rätt till utbildning. Emellertid kan noteras att det är sällsynt att romska barn slutför hela den obligatoriska utbildningen på nio år.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

De allmänna livsvillkoren i landet är markant sämre än de var innan krigen i regionen bröt ut i början av 1990-talet. Idag lever cirka 12 procent enligt statistiken under en definierad fattigdomsgräns. Vissa grupper såsom romer och internflyktingar har överlag svårt att ta del av sina ekonomiska och sociala rättigheter. Att många romer står utanför arbetslivet har sin förklaring i dels en låg utbildningsnivå och dels i ren diskriminering.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Serbien och Montenegro har undertecknat och ratificerat FN-konventionen mot diskriminering av kvinnor. Emellertid får efterlevnaden av konventionen anses vara dålig, även om diskriminering enligt författningen är förbjuden.

Ett särskilt jämställdhetskontor upprättades 2003 i samarbete mellan regeringen och en grupp frivilligorganisationer inom detta område. Bland annat har det inom ramen för detta kontor utarbetats en särskild nationell handlingsplan för jämställdhet.

Kvinnor har ett högst begränsat politiskt inflytande. Också i ekonomiskt hänseende kommer kvinnorna till korta, de utgör en större del av de arbetslösa, tjänar i genomsnitt sämre än män och äger endast 5 procent av de totala egendomarna i Serbien och Montenegro.

Våld mot kvinnor i hemmet i form av misshandel och våldtäkt är vanligt men anmäls sällan i den patriarkala miljö som råder i Montenegro. Polisens arbete för att skydda kvinnor präglas också av fördomar angående kvinnans ställning. Mindre än en tredjedel av de fall då kvinnor anmäler män för övergrepp leder till formella åtal. I en majoritet av de fall då kvinnomisshandel leder till skilsmässa är det kvinnan som får lämna hemmet.

Det förekommer dock vissa tecken på att problemet undan för undan kan komma att erkännas som ett öppet samhällsproblem, bland annat då kvinnorrättsorganisationer är aktiva i kampen för kvinnornas rättigheter inom politiken, i samhället och i utbildningssyfte.

Människohandel är ett problem, liksom i övriga västra Balkan. Montenegro är framför allt transitland, men även ursprungsland och destination för offer för människohandel. Straffsatserna för dessa brott varierar från ett till tio års fängelse, men minst tre år då offren är minderåriga.

För förmedling av prostituerade varierar straffsatserna från böter till ett års fängelse.

15. Barnets rättigheter

Barnkonventionen är inkorporerad i nationell lagstiftning, men barnen har i dagens ekonomiska verklighet en i de flesta avseenden sämre tillvaro än sina jämnåriga i slutet av 80-talet. Gatubarn och barnprostitution förekommer, men

är inte utbrett. Barnsoldater förekommer inte, och inte heller barnarbete.

Det finns ingen myndighet som tar sig an ensamma mödrar och de flesta barn i skilsmäsofall får inget finansiellt understöd av fadern.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Den etniska sammansättningen i Montenegro ser ut som följer: montenegriner 43 procent, serber 32 procent, bosnjaker 8 procent, albaner 5 procent samt övriga grupper (främst kroater och romer) 12 procent.

En allmän erkänd brist gäller avsaknad av en ramlag för nationella minoriteters rättigheter, vilket för närvarande diskuteras och sannolikt kommer att antas under 2007.

Den grupp som främst är utsatt är romerna, som inom en rad områden (utbildning, språk, arbetsmarknad, hälsoskydd, bostad, myndighetskontakter etcetera) är diskriminerade och tenderar att stå utanför det officiella samhället. Många saknar ID-handlingar, är inte folkbokförda respektive äktenskapsregistrerade, vilket leder till att de inte har tillgång till grundläggande samhälls service. De lever ofta under ohygieniska förhållanden och den övriga befolkningen har i allmänhet omfattande fördomar mot romer.

Sannolikt är romernas brist på skolgång den mest avgörande faktorn till deras situation. Enligt undersökningar tror 80 procent av romerna att deras situation markant skulle förbättras om de hade gått i skola.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

All diskriminering (dock ej explicit mot homosexuella) är förbjuden i författningen, men intoleransen mot homosexuella är förhållandevis hög i Montenegro. Incidenter av diskriminering anmäls oftast inte och får inga rättsliga följder. Den montenegrinska familjelagen erkänner bara äktenskap mellan två människor av olika kön, och inga alternativa former.

18 Flyktingars rättigheter

FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) som arbetar aktivt med flyktingproblematiken beräknar att det finns ca 23 000 flyktingar från före detta Jugoslavien inom landet. Ungefär två tredjedelar av dessa kommer från Kosovo.

Återvändandet går långsamt och man beräknar att majoriteten av flyktingarna

inte avser att återvända till sin ursprungliga hemvist. Flyktingar behöver sedan 2001 inte avsäga sig sitt tidigare medborgarskap för att erhålla medborgarskap i Montenegro.

19. Funktionshindrades rättigheter

Funktionshindrade i Montenegro lever antingen isolerade i sina hemmiljöer eller på institutioner av olika slag. Funktionshindrade människor förekommer även i gatubilden, mestadels i form av numera talrika tiggare såsom krigsinvalider och barn med missbildningar. Infrastrukturen är sällan anpassad till funktionshindrades behov.

Specialskolor och klasser som kan ta emot funktionshindrade ungdomar är otillräckliga till antalet och geografiskt ojämnt fördelade. I arbetslivet är diskrimineringen mot funktionshindrade utbredd och över en tioårsperiod har i snitt enbart *en* funktionshindrad person per år anställts på hela arbetsmarknaden.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns i Montenegro flera oberoende organisationer som aktivt jobbar för mänskliga rättigheter. Några viktiga sådana är till exempel *Monitoring Centre* (som försöker påverka lagstiftning och principiella människorättsfrågor), *Centre for Development of NGOs* (en slags paraplyorganisation), *MANs* (anti-korruption, främst inom privatisering och byggsektor), *SOS Hot Line* (kvinnojour) och *Association of Young Journalists* (tryckfrihetsfrågor). Dessa och andra organisationer är engagerade i grundläggande MR-utbildning och försöker genom olika projekt öka MR-medvetandet i samhället.

Incidenter med NGO-företrädare som verbalt angripits via media är relativt vanligt. Sådana angrepp och i vissa fall rena hot har i vissa fall kommit från regerings/myndighetshåll. Anklagelserna har ofta antytt att MR-organisationerna arbetar för ospecificerade utländska intressen.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Många av de viktigaste internationella MR-organisationerna och flera FN-organ är aktiva och har kontor i Montenegro, och landets självständighet under 2006 har förmått flera av dem att öppna ett särskilt Montenegro-kontor. Europarådet, OSSE, FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF) och UNHCR är några exempel på organisationer med lokal

representation.

Svenskt statligt stöd till arbete för de mänskliga rättigheterna i Montenegro går främst via Sidas ramstöd via svenska frivilligorganisationer såsom till exempel via Olof Palmes Internationella Center, Svenska Helsingforskommittén samt Kvinna till Kvinna.